

De Heraut

van de

Bereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (Staatsblad N°. 124).

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonneementen en Advertentieën aan den Uitgever J. A. WORMSER, Bureau N. Z. Voorburgwal 44, te Amsterdam.
Insendingen die later dan Donderdag v. namiddags te 12 uren worden ontvangen kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Zondag 20 December 1896. N°. 991.

Abonnementen: franco aan huis, per drie maanden f. 1.20. Afzonderlijke nummers aan het Bureau 10 Cent.
Abonneementen worden aangenomen door alle Boekhandelaren, Postdirecteuren en aan het Bureau te Amsterdam.
Advertentie: van 1 tot 4 regels 90 Cent; voor elke regel meer 15 Cent.
Aanvragen en vermelding van leidegaven en Verslagen van Vereenigingen 10 Ct. p. regel.

„Wonderlijk, Raad, Sterke God, Vader der eeuwigheid, Vrededorst.”

(KERSTFEEST)

Want een Kind is ons geboren,
een Zoon is ons gegeven, en de
heerschappij is op zijn schou-
der; en men noemt zijn naam
Wonderlijk, Raad, Sterke God,
Vader der eeuwigheid, Vrededorst.
Jesaja 9: 5.

Een Kindeke is u in de Kribbe van
Bethlehem gegeven, een Kind des menschen
is u geboren.

Waarom verscheen Immanuel niet op
eenmaal in volwassen gestalte? Wat was
het, dat de Zoon Gods zich tot in de hulp
behoefendheid, tot in de machteloosheid van
het Kindeke aan de moederborst, ja, tot in
de verborgenheid van het nog ongeboren
Kindeke vernietigen moest? En op die
vraag antwoordt Christus' kerk met een-
stemmig belijden, dat hierin het oordeel
over uw ontvangenis en uw geboorte ging.
Tot achter uw geboorte, ja, tot in uw ont-
vangenis slingert zich de wortelvezel van
het zondig bederf om uw menscheit aan-
zijn, en daarom moest tot in dien diepst-
liggende aanvang van uwe menscheit
existentie hij, die u ten Heiland zijn zou,
ingaan.

Op de vraag: „Wat nut u de heilige
ontvangenis en geboorte van Christus?” geeft
de Heidelbergse dan ook dit volkomen
juiste, veel te weinig ingedachte, en toch zoo
vertroostende antwoord: „Dat hij met zijn
onschuld uw zonde waarin gij ontvingen
en geboren zijt, voor Gods aangezicht be-
dekt.”
Zoo is dan het mysterie van Bethlehem al-
leen voor „het volk dat in duisternis zit”, dat
de diepe schaduw der zonde, als een don-
kere nacht, uit eigen geboorte en ontvan-
genis over zich voelt komen; en dat hier-
onder het meest benauwd is en zucht, dat
het kwaad in onze natuur zelf huist, en dat
er tot in onze eersten aanvang, ja, tot in
onze ontvangenis, geen viagerbreed en geen
schreef is, waarin de zonde ons niet vóór
was, om ons bestaan zelf als mensch in
zonde voor God in te wikkelen.

En wie dit nu beseft, en door die bange
donkerheid zich gedrukt gevoelt, voor dien
is te Bethlehem een Licht opgegaan in de
duisternis. Want dat „Kindeke ons geboren”
spreekt van een redding die het gif tot in
ons eigen kindzijn naspeurt. Dat Kindeke
van den Heiligen Geest ontvangen, draagt
tot achter onze eigen ontvangenis het heil
onzes Gods.

En nu wordt dit Kindeke met vijf namen,
rijk van inhoud, genoemd. Over het volk
dat de duisternis kent, gaat een „groot
Licht” op, en hij, in wien dat licht ver-
schijnt, heet *Wonderlijk*, heet *Raad*, heet
Sterke God, heet *Vader der eeuwigheid*,
en *Vrededorst*.

Om u dat *Wonderlijk* te doen verstaan
wijst de profet u op Israels historie onder
Gideon. Niet om Gideon, maar overmits
in Israels strijd en leed en uitdrijving
zinnelijk de worsteling en het lijden en
de verlossing van al 's Heeren volk getee-
kend ligt.

Ook over Israël hing toen de wolk der
duisternis. Midian had onder Israël ge-
moord, gewoed, geplunderd, en er was

niemand die uit Midians hand verlossen kon.
Immers alleen door zwaard tegen zwaard,
door speer tegen speer, door pijl tegen pijl
te keeren scheen verlossing uit Midians
hand mogelijk. En zie, toen elk benauwde
in Israël de verlossing van het kruisen van
het zwaard verwachtte, schonk God toen onge-
dacht en onverwacht redding door *kruiken*
die men stuksloeg en door *fakels*, waar-
mee Gideons mannen zwaaiden.

Dat nu was *Wonderlijk*. Als het van het
zwaard, druipende van bloed, gewacht
wordt, en het komt van een kruik die ge-
stok stoot.

Dan gaat het tegen alle denken in, en
het komt door hetgeen waarop niemand
gedacht had. En zoo nu ook heet
dit „Kindeke ons geboren, allereerst *Wonder-
lijk*, omdat het heil niet kwam in den weg,
waarop een ieder die naar verlossing
smachtte, gehoopt had, maar van een kant,
waarheen geen oog getuurd had. Gij hadt
het van de wijzen der wereld, van de
denkers der eeuw, van de edelen der vol-
ken gewacht, en nu, zie op dat *Kindeke*.
Dat is uw Immanuel. Dat Kindeke in de
windselen, daarin is al uw heil.

Het *Wonderlijk* is er als de natuur het
moet opgeven; als der dingen loop machte-
loos blijkt; als er uit ons menscheit bestaan,
uit ons menscheit geslacht, en uit allen
schat die in de menscheit schuilt, geen
hulp kan voortkomen; en als dan toch bu-
ten natuur- en menscheit kracht om, die
hulp u toekomt van uw God.

Uit zijn wonder genade, door zijn almach-
tigheid!

Ditzelfde nu wordt u nog nader ont-
vouwd in dien tweeden naam van *Raad*.

Raad komt er, als in gemeenschappelijke
nood, zij die saam onder druk of angst ge-
bogen gaan, *raad* plegen, *raad* uitdenken,
raad schaffen.

Of ook, er komt raad in nood, als op het
hachelijk oogenblik een wijze onder de kin-
deren der menschen zijn stem verheft, en
raad aan de radelozen geeft.

En zoo ook had men in dezen gemeen-
schappelijke nood der zonde op raad ge-
peinsd en op raad gezonnen. Ieder voor
zichzelf en velen saam. En keer op keer was
onder allerlei volk en onder allerlei hemel-
streek een wijze opgestaan, om raad aan
de kinderen der menschen te geven, en zijn
raad bij hen aan te dringen.

Ook daar toch, waar geen diepere ken-
nis van zonde noch zelfs een vermoeden
van doomschuld of verdorvenheid aan-
wezig was, beving desuitemin de volken
een algemeen besef van heimwee naar
gelukkiger toestand, naar een ontkomen
aan de inzinking van onze menscheit
kracht. En dan kwamen er wetgevers en
wijzen, zedenleeraars en rechters, opvoeders
en leiders der geesten, die elk hun ver-
zinning, hun redmiddel, hun raad aandroegen.

Wijheid noemden ze dat, maar een wijs-
heid die telkens weer verdaasd werd.

De zonde schoot te diep in het merg
onzer ziele, en geen raad die diepte
niet peldde kon bestaan.

Maar ziehier nu dit *Kindeke*, dat aller
raad beschamen komt, en in hetwelk de
gansche eenige raad ter behoudenis, de eenig
reddende raad in uw zielsnood belichaamd
voor u ligt.

Hier is de *Raad*, en die *Raad verwezen-
lijkt*, die *Raad uitgevoerd*, en in dien *Raad*
de profetie van een behoudenis, die in geen
komenden nood u verlegen laat, en die *Raad*
blijken zal tot aan, tot over dood en graf,
ja, tot in alle eeuwigheid.

Ook hier dus weer dezelfde tegenstelling.
Was het in den naam *Wonderlijk* de
almacht van de hulpe Gods die reddend te
midden van de volstrekte hulpeloosheid
uwer menscheit naar nederdaalt, hier
is het de *Wijheid* Gods die heerlijk afschit-
tert tegenover de verdwazing van al uw
menscheit beramen.

Bij u de radeloosheid, uit Hem de *Raad*
die u behoort.

En daarom aan dien *Raad* voor u geen
deel, en door dien *Raad* ook voor u geen
uitkomst, of ge moet de hand op den
mond durven leggen, en de wijheid der
wereld verachten durven, om in geen ander
te roemen dan in hem, die ons van God tot
wijheid eerst, en pas daarna, en als zoon-
danig, tot rechtvaardigheid, tot heiligmaking
en tot volkomen verlossing gegeven is.

Dat Kindeke „*Wonderlijk*”, waarin de
Raad ter behoudenis vleesch werd, heet
daarom in de derde plaats: *Sterke God*,
want het uitdenken van raad is niet genoeg,
die raad moet ook verwezenlijkt; en de strijd,
de worsteling daartoe vereischt, is ontzettend.
En waar ge nu deswege, ook na het be-
hoelsteren van dien hemelschen raad, angst-
vallig vragen zoudt: „Maar wie zal ons dat
goede doen zien?” daar komt de Schrift u
voor, en noemt u den derden naam van
dat Kindeke. Hij is *Sterke God*, of liever
nog, gelijk er letterlijk staat: *God-held*.

Bang zijn de machten, die tegen u op-
dringen; angstig om aan te zien de machten
die tegen u overstaan. Dat merkt wel de
onnadenkende niet, want de poorten der
helle, zij met het bloote oog niet te zien.
Maar wie geestelijk licht ontving, en bij het
schijnen van dat licht begint te ontdekken,
wat er op den achtergrond, in de donkere
verte als booze onheilspellende macht naar
ons toe komt sluipen, ons belaagt, en het op
ons verderf en onzen eeuwig ondergang
toelegt, die huivert bij het indenken. Want
ge noemt ze wel als holle klanken: *Satan*,
zonde, *wereld*; maar wie er mede te
doen kreeg, weet wel beter dat het geen
holle klanken zijn, maar drie geweldige,
sluipende machten, die u bij de keel grij-
pen eer ge het weet en uw hart vergif-
tigen eer ge er op bedacht zijt.

Tegen die drie zielverdervende machten
is dan ook geworsteld zoolang er zondeleed
op aarde het hart heeft gekweld, en heim-
wee naar vrijer, reiner leven in het men-
schenhart gekend is.

Gestreden en geworteld in de eenzame
verborgenheid en op de markt des levens,
door mannen en vrouwen, door ouden en
jongen, door Joden die Jehova kenden, en
door Heidenen die God zochten in hun
afgod.

Want wel gaf de groote massa willig aan de
zonde toe. Maar toch is er altijd en overal een
kleine schare geweest, waren er altoos enkele
ruizergestalten op geestelijk gebied, in wie
de gemeene gratie zich bijzonderlijk ver-
heerlijkte, en die oproeiden tegen den stroom
van dardelheid en zingnot, om weer den
ernst des levens te grijpen.

Maar zoolang gebaat had het niet.
Ten slotte was de sterkste berouwen, en
de beste weer verzwoegen in den stroom.

Heldenmoed uit onze natuur, sterkte uit
ons menscheit aanzijn, kon geen duurzame
overwinning behalen, omdat de grond zelf
waarop men worstelde onder de voeten
wegzonk, en geen gebroken menscheit
kracht tegen den sterken Satan bestand was.

Doch ziehier nu dit Kindeke! In dat
Kindeke schuilt de geestelijke Nimrod, die
als een geweldige held voor den Heere zal zijn.

Dat Kindeke zal eens strijden gelijk geen
kind des menschen ooit streed. Dat Kindeke
zal worstelen met Satan gelijk geen zondaar
ooit geworsteld heeft. En hem zal noch
Satan, noch zonde noch wereld overman-
nen kunnen, omdat hij en hij alleen is
niet maar de menscheit, maar de *God-
held*, die voor zijn Goddelijke overmacht
alle vijand Gods en der menschen zal doen
bukken.

Wonderlijk, Raad, maar ook: *Sterke God*,
en daarom uw *machteloosheid* om uzelf
te behouden door zijn *alles-vermogen* de
behoudenis in het klaarste licht gesteld.

Als ik zwak ben, dan is hij krachtig
in mij.

En allen wie ziende op dien Sterken God
afziet van alle eigen machteloosheid pogen,
wordt heerlijk door dien Sterken God gered.

„*Vader der eeuwigheid*” is Immanuels
vierde naam. Een naam die natuurlijk niet
aanduidt dat de eeuwigheid zelf uit den
Zoon zou zijn. De Schrift toch leert dui-
delijk dat alle dingen zijn uit den Vader
en door den Zoon.

Dit „*Vader der eeuwigheid*” doet op
iets geheel anders. Het staat tegenover de
ontzettende macht die de zonde in den
Tijd bezit.

De zonde heeft zich niet alleen in ons
hart genesteld, maar ook in ons verleden
en in het verleden van ons geslacht. Ze
heeft haar steun gezocht in de gewoonten
die de Tijd geijkt, in de zeden die de Tijd
gevestigd, in de instellingen die de Tijd in
het leven geroepen, in de meeningen en
denkbeelden waaraan de Tijd ingang geschon-
ken heeft.

Zoo is er uit den Tijd een zondige macht
opgekomen in de traditie, een macht die
loodzwaar drukt, en waaraan geen kind des
menschen zich anders dan door in over-
spannen waanzin te vervallen, geheel onvor-
stelen kan.

Die vreeselijke macht van het *verleden*
werkt na in uw consciëntie, in het kwaad
gerucht dat men u nahoudt, in lichaams-
kracht die gebroken, in goed dat verloren is.

Ja, zelfs tot in uw persoon, tot in uw
ziel en lichaam wist die booze macht van
het *verleden* zich vast te zetten, in erfelij-
ke kwalen, in erfelijke zondige karakter-
trekken, in erfelijke en erverderfenis.

„Koudt ge op eens dat *verleden*, al
wat achter u ligt, en tot zelfs uit verre
geslachten in u nawerkt, van u afschudden,
ge zoudt u op eenmaal als vrij en verlost
voelen.”

Maar dat kunt ge niet.
Als met koperen ketenen ligt dat *ver-
leden* aan uw voeten gebonden, en gij kunt
geen stap zetten op den weg, zonder het
met u te slepen.

Maar ziehier nu dat Kindeke! Over dat
Kindeke Immanuel heeft de Tijd geen macht.
Neen hij beheerscht dien Tijd met de majes-
teit waarvan het Goddelijk leven de eeuwig-
heid in zich draagt.

Hij gaat achter den Tijd en achter den
aanvang van de stofken der aarde terug,
en als eens de Tijd volheid zal zijn, en voor
het laatste alle uurwerk zal zijn afgeloopen,
zal hij nog eeuwig in zichzelf zijn.

En daarom is er bij hem hulp ook
tegen de booze macht van den *Tijd*, tegen
den ontzettenden druk van het *verleden*, en
evenzo tegen den angst voor de toekomst.

Als de „*Vader der eeuwigheid*” omsluit
hij den Tijd van achteren en van voren, en
wie hem kennen, en dat Kindeke bezitten mag,
is ook van de transie der erfelijkheid,
van het juk der traditie, van de plage van

het verleden, van de heerschappij der
jongste oogenblikken verlost.

Eindelijk dat Kindeke heet *Vrededorst*,
de tegenstelling van Salomo als vorst des
vredes tegenover David als den strijdenden
held.

De vorst die oorlooft, om te oorlogen,
verteert het goed en het bloed van zijn
volk, en waadt door een stroom van bloed
en tranen tot roem en eere.

In de dagen van David was het volk dan
ook hard gedrukt en verteerde het zijn
levenskracht in bestendigen krijg.

Maar heel anders werd het onder Salo-
mo's regeering, toen al het volk ruste had,
en teerde op den buit, en nederzat onder
zijn wijstok en zijn vijgeboom.

Toen niet meer de vorst, die den schat
zijns volks opteerde, maar de koning vol
majesteit, die uit zijn rijken schat uitdeelde
en al het volk dat tot zijn rijk behoorde,
zegenen kon tot in lengte van dagen.

En zoo nu is het ook met dit wonder
Kindeke.

Ook voor Immanuel de worsteling, maar
een strijd waarin niet het volk zijn bloed
voor hem, maar hij voor dat volk zijn eigen
hartebloed vergiet. En zoo ook bij onze
Salomo, die al den buit bezit, al den schat
zijns lijdens verwierf, en nu leeft als *Vrede-
vorst* om ons te zegenen, om ons met zijn
schat te verrijken, en ons weelde der ziel
te doen genieten uit den buit dien hij op
Satan veroverde.

Voor ons de aanwijzing, dat niet wij
hem iets moeten pogen toe te brengen, maar
dat hij het alles ons toebrengt, en dat
zelfs onze beste werken, nooit zijn buit ver-
rijken kunnen, maar uit zijn onmetelijken
buit voor ons genomen en ons toebedeeld
zijn.

Dit vijfde heerlijke namen, *Wonderlijk*,
Raad, *Sterke God*, *Vader der eeuwigheid*,
Vrededorst is alzoo niets dan de bundel
stralen, waarin de rijkdom van Immanuels
innerlijke wezen en de vrucht van zijn werk
uitstraalt.

Die vijf heerlijke namen, en uit de ervaring
der eigen ziel, en uit de volheid zijner
glorie kennen is: *Hem kennen en de kracht
zijner opstanding*.

Het is, staande voor de Kribbe van
Bethlehem, de betekenis van dat Kindeke
dat ons gegeven is” verstaan.

En hierin nu is het kind van God vanzelf
dagelijks bezig. Van die ondiepe volheid
van Immanuel verstaat hij nog slechts zulk een
klein stukje, vooral zulk een klein stukje
met proefondervindelijke zielservaring, dat
het zijn *dagelijksche* bede blijft, om telkens
iets meer van dien schat die in zijn Heiland
ligt te kennen.

Wie alleen als weer het Kerstfeest nabij
is, zich met voorliefde in die wereld van
hemelsche gedachten verzonkt, moge „het
geklank des Konings” van verre gehoord
hebben, dorpelwachter aan het paleis van
dien Koning werd hij nog niet.

Maar dit heet het Kerstfeest wel, dat
het de gedachten van 's Heeren volk weer
verzamelt, en weer sterker op Immanuel
richt. Het Kerstfeest verwijt u met gene-
zende, wij beschamende, kracht, dat ge
anders zoo jammerlijk weinig met uw ziel
en zinnen bij Immanuel verkeerd. Het
dwingt u, om door saamtrekking van
uw inwendig leven in de aanschouwing van
het Kindeke dat geboren werd, iets althans
van wat verzuimd werd, in te halen. En
ook het vermaant u, om niet weer straks,

1881 te Middelburg het weer herstelde. Oorspronkelijk
duurde het één dag, later twee dagen.
Sinds is geene poging meer aangewend om den feestdag
af te schaffen, behalve door den bekenden leeraar
Koelman, die weigerde op den kerstdag te preeken,
tenzij hij op eenen Zondag viel. Zijn verzet heeft weinig
gebaat; veeleer heeft het hem schade gedaan.
Wij hebben 't kerstfeest dus behouden en gedanken
de geboorte van Christus, evenals Lodestijn dat deed in
zijnne liederen, waarvan wij hier een meedeelen.

De lofzang der Engelen
Loof en prijs en eeuwig Eer
Zij den Heer:
Enig' oorsprong aller dingen,
Die uit enkel goedigheid
Dit bereid.
Laat der heemlen hemel zingen.

Heil en rust en vrede blij,
D' aarde zij,
Nu de hemel die komt brengen;
Nu 't behagen in den mensch
Gaaf naar wensch,
Laat der heemlen hemel zingen.

DE GAAY FORTMAN.

Het Kerstfeest.

De door God ingestelde feesten van het Oude Verbond
behoorden tot de ceremonieele wetten en vielen weg, toen
de Heere Jezus in de wereld kwam en de ceremonieën in
Hem vervuld werden. De eerste Christenen hebben ook
geen enkel feest gevierd, want in het Nieuwe Testament is
daarvan geen sprake. Slechts den rustdag hielden zij, den
eersten dag der week, die hun Sabbat werd. Wel maakten
zij de predikers nog vaak den zevenden dag naar de
Synagogen op, doch dit geschiedde slechts, om te beter
gelegenheid te hebben de Joden te vermanen, hunnen
beloofde Messias te zoeken en te erkennen in den Chris-
tus, die tot het zijne was gekomen.

Eerst later, na den tijd der oude Apostelen ongetwijfeld,
kwam de begeerte bij de kerk des Heeren op, om enige
feestdagen te hebben, verbonden aan een of andere
grootte gebeurtenis van het leven des Heeren Jezus. Zoo
ontstonden de Christelijke paasch- en pinksterfeesten het
eerst en later het kerstfeest. Voordat dit feest ingesteld
werd, hadden velen zich reeds bezig gehouden met de
vraag, wanneer de Heere Jezus zou geboren zijn. Eerst
was de 6e Januari de dag, waarop de Heere in het vleesch

verschenen zou zijn. Men ging bij deze vaststelling uit
van de tegenstelling des eersten en des tweeden Adams.
De eerste Adam is geboren op den eersten dag van het
eerste jaar der wereld, zeide men, dus ook de tweede Adam
vangt de nacht aan op den dag der geboorte van Jezus af
te nemen en de dag toe te nemen. Derhalve houden wij
dezen heilige, niet als de ongelovigen om de zichtbare
zon, maar om Hem, die de zon gemaakt heeft.”

Veel waarde begonnen de latere Christenen aan het
kerstfeest te hechten. Men ontliet zich van dagelijkschen
arbeid; slaven zelfs moesten rusten, opdat ook zij zich
verheugen zouden in de ongedachte weldaad, welke voor-
maals den sterveling was aangebracht”. Door de komst van
Gods Zoon in het vleesch. Trouw gingen de gemeenten
naar hare bedehuten op, en dan had en zong men en
hield men Avondmaal met elke der opdat men als met
de ster naar Bethlehem zou reizen, met de wijzen aan-
bidden, met de herders het nieuwe licht aanschouwen en
met de engelen Gods het lied ter eere zingen.”
Toen het Christendom naar onze landouwen werd over-
gebracht en de kerk des Heeren hier geplant, werd er
ook het kerstfeest tot eere gebracht. Vier dagen duurde
het toen.
Daar kwam de reformatie. Zij trok in 1577 onze erve
binnen. De kerk werd gereformeerd, en op een der eerste
Synoden, die van 1578, te Dordt gehouden, kwamen de
kerken overeen het kerstfeest met de andere feestdagen
af te schaffen. Alleen de Sabbat zou blijven. Lang heeft
dit besluit niet bestaan. Wellicht is het nooit uitgevoerd.
Immers was het verzet van de gemeente tegen de afschaf-
ting van het kerstfeest te groot, zoodat de Synode van

licht.” Ook Augustinus liet zich aldus hooren: „Wij waren
duisternis toen wij in ongelooft leefden, en naardien het
ongelooft zelf, dat als een nacht de gansche wereld bedekte,
minderen moest toen het geloof aangroeide, daarom ook
vangt de nacht aan op den dag der geboorte van Jezus af
te nemen en de dag toe te nemen. Derhalve houden wij
dezen heilige, niet als de ongelovigen om de zichtbare
zon, maar om Hem, die de zon gemaakt heeft.”

Veel waarde begonnen de latere Christenen aan het
kerstfeest te hechten. Men ontliet zich van dagelijkschen
arbeid; slaven zelfs moesten rusten, opdat ook zij zich
verheugen zouden in de ongedachte weldaad, welke voor-
maals den sterveling was aangebracht”. Door de komst van
Gods Zoon in het vleesch. Trouw gingen de gemeenten
naar hare bedehuten op, en dan had en zong men en
hield men Avondmaal met elke der opdat men als met
de ster naar Bethlehem zou reizen, met de wijzen aan-
bidden, met de herders het nieuwe licht aanschouwen en
met de engelen Gods het lied ter eere zingen.”

Toen het Christendom naar onze landouwen werd over-
gebracht en de kerk des Heeren hier geplant, werd er
ook het kerstfeest tot eere gebracht. Vier dagen duurde
het toen.
Daar kwam de reformatie. Zij trok in 1577 onze erve
binnen. De kerk werd gereformeerd, en op een der eerste
Synoden, die van 1578, te Dordt gehouden, kwamen de
kerken overeen het kerstfeest met de andere feestdagen
af te schaffen. Alleen de Sabbat zou blijven. Lang heeft
dit besluit niet bestaan. Wellicht is het nooit uitgevoerd.
Immers was het verzet van de gemeente tegen de afschaf-
ting van het kerstfeest te groot, zoodat de Synode van

als het Kerstfeest is uitgeluid, zoo verre van hem af te dwalen met uw hart.

En dat doel nu bereikt het Kerstfeest niet, zoo ge eukel aan de kribbe hecht en staart op die windselen. Die heerlijke kracht gaat dan eerst naar u uit, zoo ge met uw zoekend zielsog in den rijkdom, in de alles te bovengaande beteekenis van dat Kindeke indringt, en niet zijn deugden nasprekt uit de ervaring die ge er zelf van ondervondt in uw eigen hart.

De Christus is zoo veelszins verlaten van de volken die hij eens zegende. Hij is zoo schreiend droef vergeten van duizenden en tienduizenden, die hij met zijn Doop gedoopt heeft.

O, Laat dan althans onder zijn volk dat hem nog kent en nog belijden mag, weer iets van de eerste liefde voor Immanuel opwaken.

De zondaarsliefde uit het verzoende hart is de eenige offerande die hem behagen kan.

Laat voor dien heiligen geur dan ook uit uw innerlijk leven de wierook en de mirre worden nedergelegd op zijn altaar.

„Dat er een gebod uitging van den keizer Augustus.“

En het geschiedde in diezelfde dagen, dat er een gebod uitging van den keizer Augustus, dat de geheele wereld beschreven zou worden. Luk. 2: 1.

Twoe oude Romeinen zijn er, die heel de Christenheid sinds eeuwen kent, en die tot aan 's Heeren wederkomst toe elk hun eigenaardigen roep in Christus kerk behouden zullen: de meest bekende Pontius Pilatus, omdat zijn naam in de *Geloofsartikelen* staat; en nu hem keizer Augustus, uit het Kerstverhaal van Lukas twee. Nu nog, als er op Java of in China, op de Zuidzee-eilanden of in Korea Zendingdiensten voor Christus uitgaan, wordt voor die volken die van oud-Rome nauwelijks afweten, toch vastelijk de naam van dit tweemaal genoemd. Van keizer Augustus, onder wien het gebod uitging, en van Pontius Pilatus, onder wien Christus heeft geleden.

En dat we die twee namen samen nemen, niet Augustus apart en Pilatus apart, maar die twee bijeen, geschiedt deswege terecht, omdat de landvoogd niets deed dan den keizer vergeten. Feitelijk is het alleen zijn *keizermacht* die in beide namen tegen de *Koningskroon* van het „heilich Kind“ in Bethlehem's kribbe over staat.

Want zeker, er speelt en spreekt een wonder samen vallen in, dat Augustus die van Jezus niet wist en tot aan zijn sterven aan Jezus niet dacht, uit het verre Rome een gebod laat uitgaan, waardoor Maria naar Bethlehem trekt, zodat toch ten slotte Micha's profetie van Bethlehem-Ephrata uitkomt, maar toch niet dat schijnbaar toevallig uitkomen der profetie is hier hoofdzakelijk.

Er spreekt in de bijeenvoeging van *Rome* en *Bethlehem*, in de samenvoeging van *Jezus* en *Augustus* naam een veel dieper zin en veel machtiger Godswoord, hetzij ge van de kribbe van Bethlehem op Bethlehem's verleden in Israels dagen teruggaat, of wel de majesteit indacht waarmee Jezus' naam ten slotte de macht van Rome's keizer brak, en nog steeds den overmoed van alle keizerlijke overmacht inloopt en ten slotte vernietigt.

Bij de glorie van den straks verheerlijkten Christus vergeleken, treedt de macht van het keizerrijk derwijs in de schaduw, dat ge voor het eeuwig-jedig Bethlehem het oude Rome schier vergeten zoudt.

En toch ook dat mag niet. Ook in dat oude Rome had eens een kunstwerk onzes Gods geblonken. Ook dat zal herdacht worden. En daarom laat God in zijn Woord den naam van *keizer Augustus* boven het Kerstverhaal schrijven, en straks den naam van *Pontius Pilatus* opnemen in het korte Geloofsummier, dat heel Christus' kerk, eeuw in eeuw uit, bij alle volk en onder alle hemelsreek belijden zal.

Uw Heiland moest niet maar zijn bloed voor u vergieten, om in dat bloed u van uw zonden te wasschen, maar sterven onder-vonnis, d.i. aan den wereldlijken rechter geoordeeld zijde. Zijn bloed had hij ook door sluipmoord kunnen vergieten. Ook in een ooploep had men hem kunnen nedervellen. Als Johannes de Dooper in Machabea's kerker had men uw Jezus in een der kuilen van Jeruzalems gevangissen kunnen onthoofden.

En ook dan zou zijn bloed gevloeid hebben, maar aldus zou zijn bloed u niet hebben verlost. Op het *recht* komt het in zijn zelfoffertende aan.

Gij moest rechtvaardig gemaakt. Gods geschonden *recht* moest hersteld. En daarom hij geoordeeld door den rechter, opdat hij in de *verschillen der Almachtigen* vrij zoude uitgaan.

Deswege nu staat in uw Geloofsartikelen Pontius Pilatus, de rechter, met name genoemd. Let of wel op, niet Herodes, en niet Caphas, maar Pontius Pilatus, de Romein, omdat alleen de Romeinse rechter toentertijd in Israël de oppermacht bezat, om te beschikken *over een en dood*.

Het Sanhedrin mocht Jezus uitwerpen als Godloochenaar, Caphas hem overleveren, Herodes hem bespotten laten, toch was dat alles slechts machteloze woede. Jezus naar *recht* en in *rechten* ter dood brengen, kon alleen Rome's landvoogd, omdat te Rome de keizer troonde, en ook het land van Abraham, Izaak en Jakob toentertijd aan den keizer van Rome onderworpen was.

Dat er, als het Kerstverhaal begint, eerst op keizer Augustus gewezen wordt, wijst dus rechtstreeks door naar Gabbatha en Golgotha, en in verband hiernaede naar uw rechtvaardigmaking, doordien Christus in *rechten* door Rome is ter dood veroordeeld.

Om u te kunnen rechtvaardig maken, moest uw Heiland onder *die* en onder geen andere jurisdictie geboren worden.

Rome's keizer moest over het land, waar Jezus ter wereld zou komen, het recht bezitten, om er een gebod over te doen uitgaan.

Lees zoo dat Lukas 2: 1, en ge leest er nog meer in.

Niet alle rechtspraak heeft gelijk gewicht, is even rijk in beteekenis. Het is heel iets anders of ten onzen recht wordt gesproken door een kantonrechter of door den Hoogen Raad. Men vonnis van een wereldmacht als Duitsch-

land heeft veel hooger beteekenis dan een vonnis op Madura door een inlandsch *Kadi* geveld. En de hoogste beteekenis zou natuurlijk het vonnis dan eerst krijgen, als het geveld was door een macht die rechterlijk over de *geheele wereld* gebodt.

Welnu, daarom staat het er bij: Augustus, de keizer, kon een gebod doen uitgaan, dat de *geheele wereld* zou beschreven worden.

Zijns was alzo een macht, niet enkel over een stam, over een nade, en ook zelfs niet over een werelddeel, gelijk de macht van Napoleon, maar een *macht over heel de wereld*, zij het al alleen over de wereld die men toen kende, die toen medeide, en die zich over Europa, Afrika en Azië uitstrekte.

Zoo was wat Augustus deed, of zijn landvoogd deed, in den naam van *heel de wereld* gedaan, en is het niet een joodsche vorst, maar de *Overste der wereld*, die uit naam van heel de wereld, Jezus, door zijn landvoogd gevonnisst heeft.

Die Cyrenius, die in vs. 2 volgt, doet er dan ook niets toe. Op dien Cyrenius kan botte boekengelertheid zich de tanden stomp bijten. Waar het op aankomt in vs. 2 is, dat die vorst der wereld, dat die keizer Augustus, een *landvoogd* ook over Palestina had. Cyrenius is voorlooper van Pontius Pilatus.

Onder die wereldmacht en onder die keizermacht werd Jezus geboren, en door zijn landvoogd zou die keizer Jezus ten doode wijden, niet door geweld, maar krachtens vonnis, d.i. als handhaver en uitvoerder van het bestelde Recht.

En dat recht zou zijn het *Romeinse recht*, d. w. z. het rijkste, schoonst ontwikkelde recht dat op aarde bekend was; een recht in zijn *uitgangspunt* en *beginnel* diep sondig, maar in zijn *waarborg* voor *recht* het stoutst.

Houd u daarom bij die eerste beschrijving, en bij dien Cyrenius niet op; hoofdzakelijk is dat als Immanuel komt, uw Christus onder die souvereine macht, en onder die rechtsbedeeling geboren wordt; dat de *geheele wereld* hem naar het beste recht dat ze uit zich zeive kon voortbrengen, geoordeeld en gevonnisst heeft; dat eerst daardoor en op die wijze de rechtspraak op Gabbatha en de uitvoering van het vonnis op Golgotha, naar Gods bestel, kracht bezat, om Jezus offerande te doen zijn een verzoening niet alleen voor onze zonde, maar voor de zonde der geheele wereld.

Zoo ziet ge hier dus *hoe het werk Gods* naast elkaar loopen, en toch wonderbaar op elkander inwerken.

Eenzelfs is er het werk Gods in Israël, en anderszels is er het werk Gods onder de volken. Schijnbaar nu hebben die twee niets met elkander gemeen.

Toen in Salomo's dagen het werk Gods in Israël reeds zijn rijkste voorbeelding ontvangen had, stond er in de zeven-eeuvelenstad der Romeinen nog geen steen op den ander. Zelfs toen voor Israël reeds de ballingschap naderde, was Rome nog zooged als niets. In Israels profetie hoort ge wel van Babel en Tyrus, van Nineve en Moab, maar Rome is nog nauwelijks geteld.

Zoo loopen de *heilige historie* in Israël en de *wereldlijke historie* van Rome beiderzijds door een geheel eigen bedding, oogenlijklijk zonder verband en zonder samhang. Rijk na rijk stort in Azië en in Afrika in; eindelijk komt Rome op. Ook Griekenland wordt overhoop geworpen. En onderwijl Israels luster taant, en het hoopke Joden niets meer schijnt, stijgt de zon van der Romeinen overmacht en glorie al hooger aan de tranen. Eindelijk heeft Rome's macht den laatste weerstand gebroken. En nu belichaamt zich Rome's macht in een keizer, d. i. in één persoon, die als „goddelijk“, als *divus* wordt aanbeden.

En wezenlijk „Overste der wereld“ schittert van dat oogenblik af te Rome in het keizerlijk paleis.

En toch daarnaast is het stille werk Gods op de heilige erve ongestoord blijven doorgaan. De Anna's en Simeons verwachten hun Messias. In Johannes is de „stem des roependen“ verschenen. Maria, „de gaesende onder de vrouwen“, ontving. Gods engelen zijn neergedaald. Straks wordt het Kindeke in Bethlehem geboren. En onderwijl het Romeinse legerloot zijn hellebaarden voor den tempel te Jeruzalem doet dreunen, en hoorn en trompet het wacht-signaal geeft, zingen heerlijk in Efrata's velden de engelen Gods van vrede op aarde, en in menschen een welbehagen, ter ere niet van Caesar Augustus, maar ter ere van „God in de hoogste hemelen“.

Zoo nadert „het werk Gods“ onder Israël al dichter „het werk Gods onder de volken“.

Eerst in het gebod dat van keizer Augustus uitging. Straks volkomener als Pontius Pilatus, zijn landvoogd, Jezus in den kruisdood overgeeft. Eindelijk, met voor Jezus de triomf, als het Romeinse wereldrijk tot puin ineentort, en Christus' kerk Europa overwint.

En dat tweemaal werk Gods gaat nog door. Ook nu nog is er enerzijds een *verborgen historie* van wedergeboorte, van toebrenging, van geloofsontwikkeling en liefdederking, kortom een historie van het Sion Gods en van Christus' telkens teruggedrongen kerk.

En daarnaast loopt ook nu nog door, een historie der wereld, een historie van oorlogen en van woelingen der volken, in den grond niets dan een doorgaand woelen tegen den Christus Gods.

Tot eenmaal ook die beide stroomingen zullen blijken door éénzelfde Godsbestel op één wit gemikt, op éénzelfde doel gericht te zijn, als nogmaals diezelfde Christus tot de wereld zal komen, en nogmaals de Overste der wereld zijn gebod zal hebben doen uitgaan.

In, zelfs in uw eigen leven en in het leven over opvoeding, van ontmoetingen, van wereldsch beroep, van wederwaardigheid, en van verdrinking door menschen. Maar daarnaast dat andere werk Gods *blazen in u*, het werk Gods van geloof en liefde en hope, van wedergeboorte en bekeering, van boete en heiligmaking, van toebrenging, verzegeling en toeleiding.

En ook die twee leidingen Gods werken op elkander in, tot eens ook voor u beide ineen-vloeien, als u de kroon zal gereikt worden, niet door een keizer als Augustus, maar door uw Koning en Heere.

Register op E VOTO.

Er is een naam-, zaak- en tekstregister op de vier Deelen van *E Voto* in gereedheid gebracht, dat voor de premie-inteekenaars op dit werk verkrijgbaar wordt gesteld tegen den prijs van vijf en zeventig cents.

Voor de overige koopers van *E Voto* tegen den prijs van een gulden vijf en twintig cents.

Premie-inteekenaars op *E Voto*, die dit Register in hun bezit wenschen te hebben, worden hiernaede uitgenoodigd bij de abonnementsgelden voor de *Heraut* in Januari vijf en zeventig cents extra te voegen.

Zij, voor wie dit op openba te veel mocht zijn, kunnen volstaan met in Januari 1897, in April 1897 en in Juli 1897 telkens bij het abonnementsgeld vijf en twintig cents op te zenden.

Aan alle premie-inteekenaars, tevens abbonenten, die hiernaade voldoen, zal bedoeld Register, zoodra het van de pers komt, en de vijf en zeventig cents afbetaald zijn, franco aan huis worden toegezonden.

Amsterdam, 18 December 1896. Medische Zending.

Onder Medische Zending verstaan we, dat er een kundig geneesheer naar Indië gaat, die tevens vol vuur en ijver voor de zaak zijns Heeren is, en die in zijn geneeskunde het goede middel vindt, om aarak, zelfs zeer intieme aarak met den Javanen, den Sumatraan en den Soembances te krijgen, en van die aarak gebruik maakt om met hem te spreken over de dingen des Koninkrijks, hem naar Christus te lokken, en hem, vindt hij gehoor, aan de kerk of aan door de kerk gezonden Dienaren over te geven.

Geen vermenging dus. Niet een zelfde man die twee dingen te gelijk wil doen, en arts en predikant zijn, en veel minder nog een soort hybrisch wezen, half arts en half predikant.

Want wel is het op zich zelf denkbaar, dat een predikant in Indië ook enig verstand van de geneeskunde hebbe, en vooral dat hij, naar de homeopathische therapieelijken deelen en genen helpe; maar zoo iemand is geen arts.

Om arts te zijn moet men tegenwoordig zoo duchtig en deugdelijk studeeren, dat er minstens zes jaren mee heengaan.

In theologie en medicijnen beide zoo door te studeeren, dat men in beide studien volleerd zij en doctoreeren kunne, is een enkel wondergenie nu daargelaten, onmogelijk geworden, sinds er de studie in de theologie én ook in de medicijnen zoo duchtig is uitgebeid.

Een gewoon, kundig man, kan tegenwoordig maar één van tweeën zijn, of een kundig theoloog, of een kundig arts.

En nu kan wel die theoloog er ook wat geneeskunde bij doen, op de wijze waarop een huisvader voor de kranke leden van zijn gezin zorgt, maar dan is hij geen arts. En zoo ook kan een kundig arts er wel wat aan Schriftonderzoek bij doen, op de wijze waarop een geloovig huisvader zijn kinderen leert en voorgaat in het gebed, maar dit maakt hem nog geen theoloog.

En overmits nu de Zending altoos het beste moet hebben, en er alzo geen missionair predikant moet uitgaan, of hij moet een door en door kundig theoloog zijn, en er geen missionair arts moet uitgaan, of hij moet een door en door kundig arts zijn, zoo volgt hieruit, dat beiden niet in één persoon te vereenigen is, en dat elk gezondene van tweeën één moet zijn, of arts of theoloog.

Dat Christus en zijn apostelen beide saam deden, en prediken én kranken genezen, bewijst hiertegen niets.

Immers noch de Christus zelf, noch zijn apostelen predikten of genezen als *vrucht van studie*, maar krachtens de inwerking van Goddelijk licht en van Goddelijke kracht.

Johannes en Petrus hebben nooit in de theologie gestudeerd, en eveneens nooit gestudeerd in de medicijnen.

Beide gaven van prediken en genezen bezaten én Petrus én Johannes op *bovennatuurlijke wijze*, door rechtstreekse inwerking van den Heiligen Geest.

En in zulk een geval bestaat alzo het beletsel, om twee dingen te gelijk te doen, niet.

Stond er ook nu een man op, die op gelijke wijze wonderen kon doen, zonder studie, zoo zou hij in gelijk geval verkeeren.

Maar thans nu en voor de theologie en voor de medicijnen, omvangrijke studie, en daaraan voorafgaande duchtige gymnasiale voorbereiding vereischt wordt, kan één mensch niet beide tegelijk en goed doen, en moet dus gescheiden blijven, wat saam niet meer gaat.

Toch neemt dit niet weg, dat we aan zulk een gebruik maken voor de Zending van den geneeskundigen dienst door een kundig arts ongemeen veel hechten.

Reeds Voetius wees er voor twee eeuwen op, hoe dit vaak de beste methode was.

Het ontsluit huis en hart; het lokt we anders van verre blijft staan; en het brengt de Heidenen en Mahomedanen althans onder zekeren invloed van eerbied voor de macht van een Christelijk leven, waar zulk een geneeskuide uit voortkomt.

En dit is juist gezien.

Immers alleen in de Christenwereld is de geneeskuide allengs gerijpt tot die volle ontwikkeling, waarmee men thans in staat is ook de niet-Christelijke landen te zegenen.

Zulk een arts de dessa's ingaande, genezende wie krank is, en onderwijl tevens van den grooten Medicijnmeester sprekende, is een getuige van den Christus, die wonderen kan werken.

Beschikt hij bovendien over een Hospitaal, waarin hij de kranken weken lang bij zich heeft; heeft een missionair predikant in zulk een hospitaal vrijen toegang; wordt er in zulk een hospitaal gebeden en gelezen en vertrouwd; dan is het niet te zeggen, wat werking er niet van kan uitgaan.

Mits er dan ook een Dienaar des Woords ter plaatse zij, en de kerk er tot openbaring come, en de vrucht der Medische Zending op geestelijk gebied door de kerk kunne worden geplukt.

Reeds nu zijn bij de 400 zulke artsen uit Europa en Amerika naar de landen der donkerheid uitgegaan.

Zegene de Koning der kerk aller arbeid, en moge eerlaag ook naar onze Indische minstens een tiental mannen worden uitgezonden, om, Dr. Scheurer achterna, door zulk een medischen dienst de zaak van Gods Koninkrijk te bevorderen.

Standpunt-Bruna.

IV (Slot).

Vraagt ge, welken uitweg de heer Ds. Bruna dan aanraadt en inslaat, dan luidt zijn antwoord: Geen weg inslaan, feitelijk niets doen, blijven zitten gelijk ge zit, maar de zaken anders beschouwen.

Misschien zal Ds. Bruna hierop antwoorden: Dat is mijn gevoelen volstrekt niet.

Dit verstaan we, en daarom zullen we hem ook nu weer met zijn eigen woorden laten spreken.

Hij schrijft dan:

Maar nu komt de vraag, waar is dan de kerk wel en de Dienst des Woords en de kerkeraad? Het antwoord hierop is dit:

De Gereformeerde kerk te ... stad of ... dorp bestaat uit die leden der Nederlandse Hervormde kerk, die komen, zoo goed als uitsluitend, tot de prediking van Gereformeerde predikanten, die, na ernstige inlichting, bereid zijn te antwoorden op de vragen van het formulier van den Heiligen Doop; die, natiënprinciële onderricht en telkens te herhalen waarschuwing, te goeder trouw aanzitten aan het Heilig Avondmaal, wanneer dit door een Gereformeerde predikant wordt bediend.

Dienst des Woords is er, wanneer een predikant den dienst leidt, die zich onderwerpt aan Gods Woord en instemt met de formulieren van eenigheid.

Provisioneel en particulier zal het wenschelijk zijn, dat lidmaten-boeken worden aangelegd van wie aan deze eischen voldoen, evenals lijsten van Gereformeerde predikanten. Dit aanleggen van boeken van besluite voorstanders is ook voor modernen en Groningers zeer gewenscht, mits particulier. Dit officieel te doen is, zooals we in V opmerkten, dwaasheid, als niet de gansche wet wordt veranderd.

De kerkeraad bestaat uit die leden van den zoogenamen kerkeraad, die de Gereformeerde belijdenis zijn toegedaan.

Deze zijn gehouden tot leertucht (levenstucht) wordt door de Nederlandse Hervormde kerk geëeënd) aangaande de predikanten en gemeentelieden, die zich Gereformeerde noemen.

Deze leertucht wordt geëeënd door persoonlijk vermaan, bijzondere waarschuwing in geval de geenszinsere toegang tot de sacramenten zoekt en mededeeling aan geloofsgenooten van de afwijkingen.

Uit deze korte schets blijkt, dat de Gereformeerden in 't genootschap in een onaangename positie zijn, maar niet in een zondige. Deze onaangenaamheid moet worden gedragen ter wille van de massa, die aldus bereikt en gedeeltelijk gewonnen kan worden.

Op deze zijne woorden komt het eigenlijke aan, en daar voegt hij, ter ampliatie, nog dit aan toe voor een stad of dorp in minder gunstige conditie verkeerende:

In plaatsen, waar een zekere groep altijd van prediking verstoken is en een gemeente of kerk bestaat, niet Nederlands Hervormd, maar b. v. Doopsgezind, Gereformeerd, geheel apart, Lutherisch of anderszels, waar wel prediking te hooren is naar eigen zin en overtuiging, kan men natuurlijk naar zoo'n Doopsgezinde, Gereformeerde of andere kerk opgaan, met dien verstande, dat de gave voor die kerk, in de inzaameling gegeven, in evenredigheid zij niet 't geen de leden der gemeente of kerk tot instandhouding van hun dienst bijdragen.

Uit is hiernaede zijn vlugschrift nog niet. Integendeel, na dit punt, waar het eigenlijk op aankwam, te hebben afgehandeld, besluit de geachte schrijver met een toespraak tot een Modern predikant, om hem duidelijk te maken waarom Ds. Bruna c. s. met hem niet saamwerken kunnen.

Of ik vraag u, vrijinnig predikant, wanneer wij zijn gezeten onder u gehoor, en wanneer wij u den bijbel zien opstaan en daaruit hooren lezen, den bijbel, dien wij eeren als Gods eigen Woord, waarin ongenijmdheid alleen door het beider van ons eigen inzicht, waarin onwaarheid alleen door onze eigen onwetendheid kan worden gewaand, ik vraag u, wanneer wij dat Woord des eeuwigen Gods hooren crischen, ja verachten, keurt gij het dan goed, dat wij koud zonden blijven voor de eere onzes Gods? Kunt gij toorn verwijten, waar het heiligste wordt aangerand? Of geloof gij niet, dat wij een overtuiging hebben? Of ook, wanneer wij belijden, dat in Jezus Christus de volheid Gods verscheen, dat wie Hem loochent als zoodanig, naar het Schriftwoord, klaarblijkelijk toont den Vader niet te kennen, noch te eeren, moogt gij 't ons verwijten, dat wij toornen, als Zijn vlekkeloze reinheid, Zijn goddelijke wondermacht, Zijn heerlijke geboorte en heengaan wordt geloofend? Of geloof gij niet, dat ook wij een overtuiging hebben?

Of ook, wanneer wij belijden, dat er een heimeel is van eeuwig geluk en een hel van eeuwig verderf, wanneer wij belijden, dat de eenige weg ten leven is door Hem, die niet alleen geleefd heeft, zooals 't ons is beschreven, maar die leeft, die regeert, wiens alle macht is in den hemel en op aarde; kunt gij dan niet gevoelen, hoe wij in angst neerzitten, als wij hooren, hoe gij, prediker, uzel en uw hoorders op den weg ten ewigen dood geleidt?

Hoe kunt gij verdraagsaamheid vragen, waar dit verdragen voor ons gelijk staat met te verdragen, dat moord en zelfmoord wordt gepleegd?

Of kunt gij niet gelooven, dat ook wij een overtuiging hebben? Maar als ge dat kunt, bedroef ons niet langer met uw verwijt van hardheid, waar zooveel gebod voor uiele uit onze binnemamer sijt naar des Heeren troon.

Wij, die den weg en de afgronden zien, wij moeten en wij zullen blijven waarschuwen wie niet zien; wij zullen blijven strijden tegen wie verleidt; wij zullen blijven bidden, ook voor u.

Voor dit goede trouwe woord aan Ds. Bruna onze dank. Want wel bevat het niets nieuws, en drukt het slechts uit wat sinds 1870 algemeen onder de Orthodoxen gevoeld werd.

Maar toch, nu de jongere Ethischen weer verband met de Modernen zochten, en de grenzen verflaauwen, was het kostelijk en goed hier de tegenstelling nog eens even scherp te doen uitkomen. Vooral ook om het te doen met die teederheid, waarin de hoogste ernst met de rijkste naastenliefde is gemengd.

Doch hierover genoeg. We keeren thans tot het eerste citaat terug, waarvan we beweren, dat het neerkomt op niets doen, maar een anderen bril opzetten.

De vraag: Waar is de kerk? raakt een beschouwing, geen daad. Evenzoo de vraag: Waar is de dienst des Woords? En evenzoo daarna de derde vraag: Waar is de kerkeraad?

Dit alles raakt de vraag, hoe ge u de zaken voorstelt, hoe ge ze beziet, wat ge er van denkt, maar het laat den toestand gelijk bij u.

Het éénige waarvan men zou kunnen zeggen, dat er een doen in ligt, zou zijn: 1º, het aanleggen van lijsten van besluite belijders; en 2º, het oefenen van onderlinge leertucht.

Op den keper bezien is ook dit echter van luttel beduidenis. Zulk een lijst aanleggen wordt *wenschelijk*, niet eens *noedsaakelijk* gekeurd. En, elieve, wie heeft macht en recht van Christuswege om uit te maken wie al dan niet op die lijst hoort? Dit kan alleen een wettige kerkeraad. Die wettige kerkeraad is er bij u niet. Ook deze lijst bezit dus nooit een geldend karakter.

We onderschatten daarom het gewicht van zulk een lijst niet. Zulk een lijst kan altoos dienst doen, mits niemand er op come zonder zijn toestemming. Maar zulk een lijst heeft dan ook nooit een ander, noch hooger karakter, dan een opgave te zijn van personen in de eene of andere Hervormde gemeente, die onder elkander zich over en weer beschouwen als de Gereformeerden in die gemeente.

Feitelijk dus ook hier weer een *beschouwing*, en die *beschouwing* gebekt.

En wat de *leertucht* aangaat, zoo zou deze op dien voet nooit iets anders zijn dan een onderling broederlijk vermaan, dat ook buiten alle kerkelijke verhouding toch plaats kan, en als het wel is, plaats moet grijpen. Alleen maar dat onderling broederlijk vermaan, zal men zich nu figureeren, het zich voorstellen, als ware het *kerkelijke tucht*.

Vreemd klinkt hierbij alleen de opmerking, dat deze gefingeerde tucht alleen over de leer zal loopen, overmits de tucht over het *leven* door de Ned. Herv. kerk geëeënd wordt.

Feitelijk is dat *niet* zoo, dan bij hooge uitoondering, en de statistiek toont, dat de geheel tuchteloze en gedemoraliseerde volkskringen bijna uitsluitend tot de Ned. Herv. kerk behooren.

Doch ook afgezien van dit feitelijk, past deze scheiding niet in Ds. Bruna's eigen stelsel. Een puur administratief lichaam kan geen *zedelijke tucht* oefenen, want tucht moet in den naam van Koning Jezus gaan, als Hoofd der kerk, en zedentucht onderstelt een zedelijke maatschap, t. w. de Heilige Schrift als regel van onzen wandel.

Ook wordt de fictie hier al te ongenijmd. Een gefingeerde Gereformeerde kerkeraad, die met den kerkeraad der Ned. Herv. gemeente zijn geestelijke bevoegdheden deelt.

Doch dit alles is bijnaak. Hoofdzakelijk is de vraag, of het aangaat aldus de dingen te *beschouwen*, of men op die wijze de realiteit, den werkelijken toestand mag wegdenken, om in een *fictie* in te leven.

Neem b. v. een gemeente van drie predikanten, de één is Modern, de tweede Ethisch, de derde Gereformeerd. In den kerkeraad zitten 8 Modernen, 8 Ethischen, 8 Gereformeerden. En in de gemeente zijn 2000 Modernen, 2000 Ethischen en 2000 Gereformeerden. De cijfers doen er niet toe. Het is maar om de fictie plastisch voor zich te hebben.

Nu zegt Ds. Bruna: Die Gereformeerde predikant, die 8 Gereformeerde kerkeradaleden, en die 2000 Gereformeerden, blijven in het kerkelijke verband der Ned. Herv. gemeente, maar ze spreken af: De kerkeraad der Ned. Herv. Gemeente is geen kerkeraad, de kerkeraad dat zijn wij met ons achten. Ze spreken af: Die andere twee predikanten zijn geen godsdiensoefening. Dienst des Woords is er alleen als onze dominee prekt. Ze spreken af: Doop of Avondmaal is er niet als die andere twee op den prekestel staan, maar alleen als onze Gereformeerde predikant in functie is.

Maar inmiddels roept diezelfde Gereformeerde predikant morgen den dag den *kerkeraad* der Ned. Herv. gemeente saam. Eerst spreekt hij met de zijnen af, dat dit *geen kerkeraad* is, en morgen convooceert hij de leden toch als *kerkeraad*. Hij presteert er in. Hij laat ze als *kerkeraad* besluiten nemen. Teekent die besluiten als voorzitter van den *kerkeraad*. Teekent voor den *kerkeraad* protocollen.

Maar elieve, waar blijft de *waarheid* in Christus' kerk dan toch?

Eerst op de kuleen voor God betuigen: Het is geen kerk en geen kerkeraad, en dan toch, evenzoo na *opening met gebed*, desmettenia weer met eigen hand onderteekenen, dat het wel een *kerkeraad* is.

Of zekere ceremonie Doop is of geen Doop, Avondmaal of geen Avondmaal, zal er alleen van afhangen of een Gereformeerde predikant op den predikestoel staat.

De leden zal men laten beloven gehoorzaamheid en onderwerping aan de Reglementen, en medewerking tot den bloei der Ned. Herv. kerk, en onderwijl zal men hun *en primo* influisteren: Kinderen, die Hervormde kerk, tot wier bloei ik u beloven

laet, mede t kerk is een

Maar voelt dat hier ee opsteekt, die kerk als doe en misleidend En toont de komen tereel onwaarheid a en tegen zijn heid" laat we

Iets waarbij dat hij op di delingen zelf verrichten, d zedelijk oopg dat hij bovend

Waar Ger saamleven, kerk uitkom

de ordinantie delen. Ze m lichaam waar de kerke God

Zelfs de ker dend, degelij valsche band het van bloe

Maar thans sprake.

Men is vrij ordinantie ha dan niet?

En dan in deze gehoorz er schadelijk

Het zij zoo blind is het uitkomst?

Just het te cisch.

Ziehier on Da. Bruna's slag dunkt.

Hebbe hij rondborstig v Er is geet een broeder, dool koos.